

Voortgangsrapportage Nieuw Liedboek

**Generale Synode
April 2009**

KTO 09.02

Peiling van het gevoel van de classicaie vergaderingen ten aanzien van het nieuwe liedboek

Inhoud

1.	Enquêtegegevens	pag. 1
2.	Conclusies	pag. 4
2.	Bijlage 1 Besluiten generale synode 19 en 20 april 2007	pag. 6
3.	Bijlage 2 Enquête formulier	pag. 7
4.	Bijlage 3 Impressies terugkommiddag inleiders	pag. 9

Enquête en conclusies

Ter inleiding

De synodevergadering van april 2007, die unaniem besloot groen licht te geven aan het project Nieuw Liedboek, benadrukte het belang van een groot draagvlak. [bijlage 1]

Om die reden is er in 2008 een raadpleging gehouden onder classes en gemeenten. De gemeenten hebben een enquête [bijlage 2] ingevuld, de klassicale vergaderingen hebben over het liedboek gesproken en de gegevens uit de gemeenten verzameld. In veel classes zijn liedpresentaties geweest, zowel tijdens klassicale vergaderingen als op gemeente-avonden. Hiervoor is een aantal inleiders/zangleiders benaderd, die van tevoren waren toegerust en naderhand hun bevindingen hebben teruggemeld. Inmiddels is ook begonnen met het aanzoeken van supervisors en het vormen van klankbordgroepen.

De respons op de enquête was aanzienlijk: van de 92 classes hebben er 71 gereageerd, dat is 77 %. Hiertoe behoren 1634 gemeenten, hiervan hebben 935 gegevens aangeleverd, dat is 52% van het totaal van de 1800 gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland. Dit geeft de belangstelling voor het project Nieuw Liedboek aan. De lied-avonden bevestigen dit beeld: goede opkomst, kritische vragen en enthousiaste reacties, kortom betrokkenheid - zo werd gerapporteerd door alle inleiders. [bijlage 3] De enquête en de lied-avonden laten niet alleen zien dat het benodigde draagvlak er is, maar hebben zelf ook aan dit draagvlak bijgedragen. Door de hoge respons van 52% (935 van de 1800 gemeenten geven inzicht in het gebruik van liederen) mag de enquête als representatief worden beschouwd.

Weergave van de enquêtegegevens

1. Gebruik

Er zijn allerlei liedbundels, maar hoe vaak worden ze gebruikt? Op die vraag kon men antwoorden: wekelijks, regelmatig of 1 à 2 keer per jaar.

Behalve die scores is ook een totaalscore berekend, en wel als volgt:

- *het wekelijkse gebruik is geteld als 100% (van de 935 gemeenten),*
- *het regelmatige gebruik is gedeeld door 3 (eens in de drie weken), opgevat dus als vaker dan maandelijks en minder vaak dan veertiendaags,*
- *en bij '1 à 2 keer per jaar' is de uitkomst gedeeld door 30, namelijk 1 à 2 van de 52 zondagen in een jaar.*

Naast de aangereikte lijst van 17 liedbundels kon men ook nog andere liedbundels invullen; hierbij zijn maar liefst 102 andere liedbundels genoemd! Echter, het totaal van het gebruikspercentage kwam bij 99 van die liedbundels lager uit dan 1 %; alleen de drie bundels die boven de 1 % uitkwamen, zijn in bovenstaande lijst verwerkt; omgekeerd kwam 1 van de 17 voorgeselecteerde bundels (het Oud-Katholieke Gezangboek) onder de 1% (nl. 0,6%) en is daarom niet meer in deze lijst vermeld.

Hieruit resulteert onderstaande Top-19 van gebruikte liedbundels.

<i>Gebruik liedbundels</i>	<i>wekelijks</i>	<i>regelmatig</i>	<i>1 à 2 x p.j.</i>	<i>totaal</i>
1. Liedboek voor de kerken	83,2%	2,2%	0,6%	84,0%
2. Tussentijds	12,1%	36,3%	3,1%	24,3%
3. Evangelische Liedbundel	10,4%	23,4%	15,8%	18,7%
4. Psalmenberijming 1773	15,9%	1,6%	5,7%	16,7%
5. Alles wordt nieuw	4,2%	28,6%	18,6%	14,3%
6. Zingend geloven	3,1%	25,4%	15,7%	12,1%
7. Geroepen om te zingen	2,6%	18,9%	17,3%	9,5%
8. Taizé-bundel	1,4%	16,9%	20,2%	7,7%
9. Liturgische Gezangen in Dienstboek I	2,7%	12,5%	11,3%	7,2%
10. Gezangen voor Liturgie	1,3%	14,2%	16,0%	6,6%
11. Zingende gezegend (Troost)	0,4%	14,0%	19,1%	5,7%
12. Hervormde gezangenbundel 1938	2,5%	5,6%	13,0%	4,7%
13. Opwekking	0,4%	9,4%	4,3%	3,7%
14. Iona-bundel	0,7%	7,2%	13,9%	3,6%
15. Johannes de Heer	0,6%	5,1%	5,0%	2,5%
16. Eva's Lied	0,0%	4,9%	17,3%	2,2%
17. Tegen het donker (de Vries)	0,2%	4,7%	3,6%	1,9%
18. Op Toonhoogte (HGJB)	0,7%	3,1%	0,7%	1,8%
19. Hoop voor alle volken	0,1%	3,5%	14,4%	1,8%

Gebruik van een eigen samengestelde bundel

	<i>wekelijks</i>	<i>regelmatig</i>	<i>1 à 2 x p.j.</i>	<i>totaal</i>
Eigen gemeentebundel	7,5%	8,3%	1,2%	10,3%

Hier werden 82 titels genoemd van bundels waaruit men voor de eigen plaatselijke bundel heeft geput. De totaalscore hiervan blijft merendeels onder de 1%, zodat het resultaat hiervan geen invloed heeft de lijst van 19 meest gebruikte bundels.

2. Wijze van aanbieden

Hebben de kerkgangers een liedbundel in handen, krijgen ze een gedrukte orde van orde van dienst aangereikt, of worden de liederen via een beamer geprojecteerd? Kortom, waar ziet men de te zingen liederen?

<i>Liederen hoe gelezen</i>	<i>wekelijks</i>	<i>regelmatig</i>	<i>1 à 2 x p.j.</i>	<i>totaal</i>
Liedboeken in handen	70,8%	2,9%	0,3%	71,8%
Gedrukte orden van dienst	16,9%	46,6%	9,5%	32,8%
Beamerprojectie	6,4%	10,7%	11,2%	10,4%

3. Voorkeur voor genres

Wat moet een nieuw liedboek in elk geval bevatten? Voor elk genre heeft de redactie voor het Nieuwe Liedboek een aparte werkgroep.

Hoe belangrijk die genres (en daarmee die werkgroepen) gevonden worden, volgt hieronder:

Genres

Werkgroep 1. Psalmen	62,0%
Werkgroep 2. Gezangen uit het Liedboek 1973	58,3%
Werkgroep 3. Lieder en uit andere kerken/tradities/bewegingen	39,4%
Werkgroep 4. Lieder en uit het buitenland	17,4%
Werkgroep 5. Kinder-, jeugd- en tienerliederen	43,3%
Werkgroep 6. Liturgische gezangen	23,4%
Werkgroep 7. Overig materiaal (canons en andere zangvormen)	9,9%
Werkgroep 8. Gebeden en teksten voor meditatie	16,7%

Conclusies uit de enquête

Ad 1. Gebruik

[De hieronder genoemde aantallen hebben betrekking op de groep van 935 gemeenten.]

- a) In bovenstaande lijst valt allereerst op dat het *Liedboek voor de Kerken* uit 1973 in de meeste gemeenten (84%) het gewone gebruiksboek is gebleven. Daarnaast heeft *Tussentijds* in bijna 230 gemeenten (24,3 %) ingang gevonden; qua genre zou hier *Zingend Geloven* bij vermeld kunnen worden met ruim 12%.
- b) De *Evangelische liedbundel* functioneert in ruim 170 gemeenten (18,7 %) van de 935 gemeenten die hebben gereageerd; daarnaast valt de *Opwekkingsbundel* te noemen (3,7 %), ook de bundel van *Johannes de Heer* (2,5%) en de HGJB-bundel *Op Toonhoogte* (1,8%). *Geroepen om te zingen* (9,5 %) kan eventueel in deze alinea genoemd worden, al bevat het meer genres, zoals kinder- en jeugdlieiders.
- c) De *Oude Psalmberijming* klinkt in bijna 160 (16,7%) van de gemeenten die reageerden; de gezangen uit de *Hervormde bundel uit 1938* worden in ruim 40 gemeenten (4,7%) gezongen.
- d) De kinderbundel *Alles wordt nieuw* staat hoog, met 14,3% op de vijfde plaats, hieruit wordt dus in 130 gemeenten gezongen.
- e) De *Taizé-bundel* (7,7%) en de *Iona-bundel* (3,6%) vormen een eigen genre.
- f) Zo'n 67 gemeenten melden dat er gezongen wordt uit de *Liturgische Gezangen* (gele pagina's) in het *Dienstboek* (7,2 %).
- g) Meer dan 60 gemeenten kennen de Rooms-katholieke bundel *Gezangen voor Liturgie* (6,6%), i.t.t. het reeds vermelde *Oud-Katholieke Gezangboek* dat nog geen half procent haalde. Het *Verzameld Liedboek* van Huub Oosterhuis haalde de 1% ook niet, maar zat daar wel heel dichtbij (0,94%).
- h) Van de door liedschrijvers zelf uitgegeven bundels staat *Zingende Gezegend* (André Troost) het hoogst (5,7 %). De bundel *Tegen het donker* van Sytze de Vries blijft tussen de 1 en 2%; de bundel onder redactie van Rita Hoeve en Barbara Leijnse haalde de 1% niet.
- i) *Eva's lied* wordt weinig gebruikt (2,2%), *Hoop voor alle volken* idem (1,8%).

Ad 2. Wijze van aanbieden

Zitten we te wachten op een gedrukt boek? Is dat nog wel van deze tijd? Dergelijke vragen klonken ter synode en ook in klassicale vergaderingen. Met gedrukte orden van dienst of met een beamer heb je toch geen boek meer nodig?

Deze peiling laat zien dat de helft van de gemeenten met enige regelmaat een orde van dienst laat drukken; één vijfde doet dat wekelijks.

De beamer is in opkomst, in 6,4% van de 935 gemeenten wekelijks gebruikt, de andere (bijna 11%) benutten de beamer meer incidenteel.

Toch heeft men in bijna driekwart van de gemeenten nog steeds een liedbundel in handen. De keuze van de Interkerkelijke Stichting voor het Liedboek om opnieuw toe te werken naar de uitgave van een gedrukt liedboek, wordt hierdoor bevestigd.

Ad 3. Draagvlak voor de diverse genres

Ongeveer tweederde van de gemeenten rekent op continuïteit met het huidige Liedboek, met haar psalmen (62%) en gezangen (58,3%). Iets minder dan de helft is ook benieuwd naar de oogst uit de andere bundels die na 1973 zijn verschenen (39,4%). Opvallend is het belang dat gehecht wordt aan liederen die de jeugd aanspreken (44,3%).

Waar de overige werkgroepen mee zullen komen, daar wordt eveneens met belangstelling naar uitgekeken: liturgische gezangen (23,4%), vertaalde buitenlandse liederen (17,4%), overige zangvormen (bijna 10% van de 800 gemeenten).

Aparte vermelding verdienen de teksten en gebeden voor meditatie. Dit was een punt van discussie, reeds bij de voorbereiding van het hele project, en nu ook in classicale vergaderingen en op gemeente-avonden: wordt het een liedboek voor de gemeente, of ook een gebedenboek voor persoonlijk gebruik? Die laatste keus is gemaakt en blijkt nu gesteund te worden door 16,7% van de gemeenten.

Een algemene conclusie m.b.t. de diverse genres kan zijn, dat het kerkmuzikale huis van Protestants Nederland heel wat kamers heeft, waar nogal verschillend gezongen wordt. Deze veelkleurigheid betekent ook, dat er over en weer veel onbekendheid is met andere genres. Wanneer straks al die verschillende stijlen in één boek komen, kan dit de onderlinge kennismaking bevorderen en de eenheid in verscheidenheid dienen.

Samenvatting

Het lijkt erop, dat de synode terecht groen licht heeft gegeven aan het project Nieuw Liedboek, en dat ook de keuze voor de genoemde acht werkterreinen wordt bevestigd door deze enquête onder de classes en de gemeenten.

Opzet, uitwerking en verslaglegging van de enquête is gedaan door een stuurgroep bestaande uit leden van de Werkgroep Eredienst KIO en het Bureau Kerkmuziek van de Dienstenorganisatie, bestaande uit

Cees Breunese
Reinoud G.Egberts
Gert Landman
Bernadette van Litsenburg
Freek van der Veen

Utrecht, 18 maart 2009

Bijlage 1

Uit de besluitenlijst van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland gehouden op donderdag 19 en vrijdag 20 april 2007 te Lunteren.

VI. Besluit inzake de nota "Een nieuw Liedboek"

De generale synode heeft kennis genomen van:

1. De nota 'Een nieuw liedboek' van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied van juli 2006;
2. De aanvullende notitie bij de nota 'Een nieuw liedboek' van de Werkgroep Eredienst d.d. 5 februari 2007;
3. Het rapport van de commissie van rapport KTO d.d. 12 april 2007;
4. Het advies van de generale raad van advies d.d. 5 april 2007.

De generale synode overweegt:

1. Het bestaande Liedboek voor de Kerken is inmiddels ruim dertig jaar oud en vertoont een taaleigen en muzikaal karakter, waarin niet iedereen zich meer kan vinden. In grote delen van de kerk leeft de vraag naar vernieuwing van het kerklied;
2. Dit gegeven heeft geleid tot het gebruik van allerlei liederen en bundels naast of in plaats van het Liedboek voor de Kerken;
3. Vanaf 1990 zijn er gesprekken gevoerd over een nieuw liedboek, aanvankelijk binnen de 'Samen op Wegkerken' en vanaf 2004 binnen de Protestantse Kerk in Nederland;
4. Een nieuw liedboek behoort uitdrukking te zijn van de identiteit van de Protestantse Kerk en daarbij rekening te houden met de diverse taalvelden en muziekculturen binnen die kerk;
5. Een nieuw liedboek is van belang voor de eenheid van de kerk;
6. Bij de totstandkoming van een liedboek is grote zorgvuldigheid vereist; ook is een groot draagvlak belangrijk, op grond waarvan het gewenst is ten aanzien van de voorgenomen ontwikkeling het gevoel van de classicale vergaderingen te peilen;
7. Het is wenselijk om het nieuwe liedboek ook met moderne digitale technieken toegankelijk te maken.
8. De Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied is bereid en in staat aan de ontwikkeling van een nieuw liedboek te werken en beschikt daartoe over de daarvoor benodigde fondsen.

De generale synode besluit:

1. De Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied te verzoeken een liedboek te ontwikkelen volgens het in de nota 'Een nieuw liedboek' voorgestelde plan van aanpak, rekening houdend met het op de synodevergadering van april 2007 gehoorde en tevens met het daarin voorgestelde tijdspad aan te passen aan de in dit besluit genoemde termijnen;
2. Actief mee te werken aan de door de supervisors te vormen klankbordgroepen, samen te stellen vanuit de breedte van de kerk;
3. De classicale vergaderingen te verzoeken om uiterlijk in oktober 2008 te reageren op de gepresenteerde opzet van een nieuw liedboek;
4. Het moderamen op te dragen om de reacties en de bijdragen van de classicale vergaderingen ter kennis te brengen van de generale synode in de voorjaarsvergadering van 2009 en de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied daarover te informeren om met inachtneming van die reacties en bijdragen te komen tot de uiteindelijke samenstelling van een nieuw liedboek;
5. Daarbij gelijktijdig ook te komen tot een digitale uitgave van het nieuwe liedboek, zowel geschikt voor gebruik tijdens de kerkdienst als voor het vervaardigen van een gedrukte orde van dienst.
6. De werkgroep Eredienst en het bestuur van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied te bedanken voor de tot nu toe door hen verrichte werkzaamheden.

Bijlage 2

Inventarisatie

van in gemeenten gebruikte liedbundels

Gemeente:

Classis:

Liedbundels	Wordt wekelijks gebruikt	Wordt regelmatig gebruikt	Wordt 1 á 2 maal per jaar gebruikt
1. Liedboek voor de kerken			
2. Tussentijds			
3. Zingend geloven			
4. Geroepen om te zingen			
5. Hoop voor alle volken			
6. Gezangen voor Liturgie			
7. Evangelische Liedbundel			
8. Psalmenberijming 1773			
9. Hervormde gezangenbundel 1938			
10. Alles wordt nieuw			
11. Liturgische Gezangen in Dienstboek I			
12. Oud-Katholiek Gezangboek			
13. Eva's Lied			
14. Taizé-bundel			
15. Iona-bundel			
16. Zingende gezegend (Troost)			
17. Tegen het donker			
18. Eigen gemeentebundel *(z.o.z.)			
19. Andere gebruikte bundel			
20. Andere gebruikte bundel			
21. Andere gebruikte bundel			
Wijze van aanbieden			
Liedbundel(s) per kerkganger			
Afgedrukt op orde van dienst			
Via een beamer			

*18. Eigen gemeentebundel. Geeft u hieronder aan uit welke bundels de liederen afkomstig zijn of welke andere bronnen zijn gebruikt:

.....

Ruimte voor toelichting naar aanleiding van de inventarisatie:

.....

Welk genre uit het katern heeft uw voorkeur?

Genres	Kruis die de/het genre(s) aan die uw voorkeur heeft/hebben.
1. Psalmen	
2. Gezangen uit het Liedboek	
3. Lieder en uit verschillende kerken, tradities en bewegingen in Nederland	
4. Lieder en uit het buitenland	
5. Kinder- jeugd en tienerliederen	
6. Liturgica	
7. Overig materiaal	
8. Gebeden en teksten voor meditatie	
Welk type lied mist u? Of welke typen liederen?	Antwoord:

U wordt verzocht dit ingevulde formulier tijdig voor de behandeling van dit onderwerp op de classicale vergadering aan de scriba van de classis toe te sturen.

Stuurgroep Classicale Consultatie Liedboek 2012

Impressies terugkommiddag inleiders op 3 oktober 2008

In het kader van de classicale consultatie heeft Bureau Kerkmuziek een dertiental merendeel kerkmusici bereid gevonden zich beschikbaar te stellen voor de besprekingen in een classisvergadering of in een gemeente. Ruim een derde van de classes (35) en een 30-tal gemeenten/werkgemeenschappen hebben daar in de periode maart – oktober 2008 gebruik van gemaakt. Na afloop hebben deze inleiders/zangleiders verslag gedaan van hun ervaringen.

Men is in het algemeen enthousiast over de bijeenkomsten en de bijdrage daaraan. Mensen worden enthousiast van het onder goede leiding zingen. Er blijkt meer mogelijk dan vaak in de plaatselijke praktijk haalbaar lijkt. De deelnemers willen ook graag wat over de achtergronden van een lied weten. Er is ook vraag naar geheel nieuwe liederen.

Het belang van een nieuw liedboek is duidelijk voor de aanwezigen. Wel bestaat er zorg over de kwaliteit van het komende liedboek. Een goede optie zou zijn een kernbundel die via internet 'uitgebreid' kan worden.

Is de houdbaarheid van jeugdliederetjes bijvoorbeeld vaak niet te kort om in een liedboek opgenomen te worden? ('wie trouwt met de tijd, is binnenkort weduwe')

Moeten bijbelliederetjes in het nieuwe liedboek moeten opgenomen? Ze zijn nodig maar de gebruiksfrequentie is per definitie laag. Wellicht is dit probleem via andere media op te lossen.

Duidelijke voorlichting is noodzakelijk. Dat kan gepaard gaan met horen zeggen voorkomen en voorbarige zorg over het feit of liederetjes van een bepaalde snit wel voldoende aan hun trekken zullen komen. In veel gemeenten wordt teveel vanuit zichzelf of een bepaalde gemeentemodaliteit gedacht. Kerkmusici worden geacht een bredere blik te hebben en in staat te zijn mensen enthousiast te maken voor andere genres dan ze gewend zijn te zingen.

Geregeld komt de vraag op of het gehele Geneefse Psalter wel in de berijming 1967 opgenomen moet worden? Is er geen nieuwe berijming/hertaling nodig?

Deze activiteit werkt regelmatig als startpunt voor verdere stappen in de gemeenten.

Blijf de belangstelling wekken en vasthouden en maak zo de mensen warm voor een nieuw liedboek. Wees niet bang voor (gebrek aan) draagvlak: creëer het!

Dit directe contact met de werkvloer (classis en plaatselijk) zal cruciaal zijn bij de acceptatie/motivatie/implementatie van een nieuw liedboek. Belangrijk is daarbij dat je als inleider/musicus/deskundige in vele talen kunt spreken en reageren.

Lijst van op het gebied van het kerklied deskundige inleiders ten behoeve van de bespreking van het nieuwe liedboek in de classicale vergaderingen:

Gerrit Baas, Enschede; Els Dijkerman, Lochem; Reinoud G.Egberts, Ellecom; Pieter Endedijk, Arnhem; Theo Goedhart, Oegstgeest; Christa Hijink, Amsterdam; Gert Landman, Bilthoven; Bernadette Litsenburg, Eindhoven; Jellegeert Postma, Pieterzijl; Hanna Rijken, Utrecht; Wim Ruessink, Winterswijk; Jos Vogel, Middelburg; Christiaan Winter, Zaandam; Kees Zwart, Oegstgeest.